

LITERATURA

EMILI MANZANO

Amistat, humor, melancolia

La noche fenomenal, la novel·la amb què Javier Pérez Andújar es lliura a la ficció més descordada, és un llibre d'esperit xamànic, un conjur per restituir, a través de la màgia antiga de la paraula, allò que la vida s'ha endut de manera irremeiable.

Javier PÉREZ ANDÚJAR

La noche fenomenal
Barcelona:
Anagrama,
2019, 272 pp.
17,90 €

Hi ha llibres en els que s'està tan a pler que m'agradaria quedar-m'hi a viure. M'ha succeït no fa gaire amb *La noche fenomenal*, la darrera novel·la publicada per Javier Pérez Andújar. De fet, crec que escric aquestes ratlles des de l'altra banda, sense haver tornat del tot de la lectura; una part de mi, i no qualsevol, ha quedat per sempre domiciliada, lleugera i espectral, a les pàgines de la novel·la, sense cap ganes de refer el camí de tornada. Part d'aquest fenomen es deu, naturalment, al fet que el seu autor m'hi hagi convertit en un dels principals personatges, tot i que mitjançant la tècnica de la caricatura inversa, és a dir: exagerant les meves presumptes virtuts o qualitats. L'altre part d'aquest fenomen encara no l'entenc del tot —i no aspir a fer-ho—, perquè te a veure amb la màgia.

La noche fenomenal és un llibre d'aventures protagonitzat per un grup d'amics més o manco extravagants que fan un programa de televisió sobre fenòmens paranormals a una cadena de Barcelona d'àmbit local. A «La noche fenomenal», aquest és el nom de l'emissió, s'hi parla llargament, en directe i amb periodicitat setmanal, de psicofonies, ufologia, civilitzacions perdudes, animals mitològics i tota casta de misteris que només es poden comprendre si s'hi posa alguna casta de fe. Fe en allò que no té explicació científica o racional, allò que és sobrenatural, exactament com l'amistat. Javier Pérez Andújar s'ha inspirat en la cordialitat, les escenes, ambients, gestos i emocions que vàrem viure plegats els anys que fèiem «Saló de lectura» i «L'hora del lector», programes literaris considerats com a fenòmens poc normals en la televisió pública d'aquest país, per fer-ne una novel·la.

Ha plogut molt de llavors ençà, però no tant com plou a *La noche fenomenal*. Plou a balquena, sí, plou nit i dia, brusques primes i aigua de bimbolla; el cel trona amb freqüent i anòmala insistència, uns estranys cops de vent sacsegen la ciutat, la gent pateix d'insomni i la seva vigília forçosa és alterada per la visió d'ani-

mals exòtics; enmig d'aquestes pertorbacions se succeeixen aparicions d'extrafolaris personatges procedents de l'«altra banda», la Barcelona «d'allà», que arriben esmunyint-se per unes esquerdes fugisseres que comuniquen els dos mons. És això: hi ha un món paral·lel al nostre on les coses van pitjor que aquí i alguns dels seus habitants venen a cercar l'ajuda de l'equip televisiu d'especialistes en fenòmens paranormals i avisar-nos del perill que correm també nosaltres d'anar-nos en orris. Aquest és el marc «realista» de la narració: una Barcelona d'avui mateix, «cegament entregada a l'especulació i el turisme» i que ha deixat el «centre de la ciutat sense veïns i sense llibres. Només policies i gent desorientada».

Mai l'escriptura de Javier Pérez Andújar (Sant Adrià de Besòs, 1965) ha fluït de manera tan fresca, sàvia i desvergonyida com a *La noche fenomenal*. Mai l'humor descordat ha anat tant de la mà de la melancolia com en aquest llibre alhora reflexiu i trepidant. Els volums que el van donar a conèixer i fer estimar per una munió de lectors —*Los príncipes valientes* i *Paseos con mi madre*— eren una original combinació de relat novel·lesc i de crònica personal i social. L'autor ens mostrava com la configuració de la sensibilitat i la identitat personal són fruit del coneixement de la identitat col·lectiva i el reconeixement de la consciència de classe. Una fórmula narrativa molt encertada, servida amb particularíssim to líric, humorístic i combatiu, que només corria un risc: convertir-se en una fórmula. A *La noche fenomenal* Javier Pérez Andújar s'ha «alliberat» de la seva pròpia fórmula, de qualsevol intencionalitat sociològica, i s'ha lliurat a la ficció més descordada, a una literatura químicament pura, sense renunciar per això als trets d'estil que li són propis: l'humor, l'erudició pintoresca, la imatge poderosa i la capacitat de reconèixer símbols en els elements quotidians.

«Escriure és un exercici solitari que es practica entre runes», diu uns dels personatges de *La noche fenomenal*. La lectura, diria jo, no és una cosa

gaire diferent. Però aquesta soledat no té sentit si no es viu en companyia. I Javier Pérez Andújar s'ha ben acompanyat, per bastir el relat, de figures d'amics sorgits entre les seves pròpies runes. Alguns de morts —José Batlló, Rafa Metlikovez, Curtis Garland...— i d'altres que encara som vius —la cantant Tina Gil, transformada en Isis; jo mateix, Àngel a la novel·la— que secundam el narrador, Javier, especialista en viatges astrals i prestidigitador, en una aventura d'estructura clàssica, la mateixa dels llibres de cavalleries o «Els Cinc» d'Enid Blyton. Anem plegats a cercar allò que no trobarem, com el Greal de les novel·les artúriques, escoltant les cançons de Brassens, llegint els poemes de Rutbeuf i els àlbums de còmics de Jacques Tardi basats en les novel·les de Léo Malet. Al més enllà s'hi arriba duent-hi a la taleca el millor que hem espigolat en el més ençà.

Cada llibre de Javier Pérez Andújar és una invitació a un banquet d'intertextualitat, però no a la manera pedant de qui vol exhibir els seus coneixements, sinó la manera joiosa de qui dona gràcies pels llibres que ha llegit, les cançons que ha escoltat, el cinema o la televisió que ha contemplat embadalit, sentint que aquests estímuls de paper, electromagnètics o digitals es transformen en molècules del nostre ésser més pregon. Un terbolí de referències, evocacions i al·lusions que podria entabanar el lector si no fos servit amb la gràcia i l'antiolemnitat que caracteritzen l'escrip-

tura de Javier Pérez Andújar. De Cervantes, l'autor n'ha après l'atenció exquisida a la gestualitat dels personatges, que dona versemblança a situacions i escenes delirants. Uns personatges que, de vegades, més que fer avançar la trama, semblen dinamitar-la amb inserts narratius i reflexions inesperades. Així avança la novel·la, de vegades de forma morosa i d'altres trepidant, desbocada, cercant allò que no trobarem però trobant en cada episodi més d'un motiu per somriure, encara que sigui melancòlicament.

La noche fenomenal, confessa l'autor en una nota final sobre el llibre, és un llibre d'espirit xamànic.

És un conjur per restituir, a través de la màgia antiga de la paraula, allò que la vida se n'ha duit, de manera natural o violenta, sempre irremeiable. S'escriu pel mateix que es llegeix: per viure allò que la vida ens nega o ens fa perdre. Aquesta em sembla que és, en definitiva, la intenció més profunda de la ficció narrativa: fabricar un artefacte capaç d'abolir la mort, la pèrdua, les insidies del present, la fatiga del temps, la desesperança. Arreplegar solituds —la de l'autor i els seus lectors— i viure el temps de festa d'unes pàgines que ens restitueixin la fe necessària per habitar una realitat feta de runes. ■

Emili Manzano amb Javier Pérez Andújar, c. 2003. Fotografia: Saló de Lectura